

You have downloaded a document from
RE-BUŚ
repository of the University of Silesia in Katowice

Title: Damrot Konstanty

Author: Jacek Lyszczyzna

Citation style: Lyszczyzna Jacek. (2005). Damrot Konstanty. W: J. Lyszczyzna, D. Rott (red.), "Słownik pisarzy śląskich. T. 1" (S. 30-33). Katowice : Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.

Uznanie autorstwa - Użycie niekomercyjne - Bez utworów zależnych Polska - Licencja ta zezwala na rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie w celach niekomercyjnych oraz pod warunkiem zachowania go w oryginalnej postaci (nie tworzenia utworów zależnych).

UNIwersYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Bibliografia

K. Kolbuszewski: *Postyllografia polska XVI i XVII wieku*. Kraków 1921; E. Hauptmann: *Z przeszłości polskiego zboru w Poznaniu*. Poznań 1924; E. Bursche: *Dambrowski Samuel*. W: *Polski słownik biograficzny*. T. 4. Red. W. Konopczyński. Kraków 1938; J. Wantuła: *O naszej „Dambrówce”*. W: *Książki i ludzie*. Kraków 1956; Z. Nowak: *Kontrreformacyjna satyra obyczajowa w Polsce XVII wieku*. Gdańsk 1968; J.T. Maciuszko: *Ewangelicka postyllografia polska XVI—XVIII wieku*. Warszawa 1987.

Ewa Miozga

DAMROT KONSTANTY (1841—1895), ksiądz, poeta.

Urodził się 14 września w Lublińcu. Po kilku miesiącach nauki w tamtejszej szkole elementarnej trafił w 1847 r. do Paradyża w Wielkopolsce, gdzie brat jego matki — ks. Julius Juttner — był katechetą w seminarium nauczycielskim. W 1853 r. Damrot rozpoczął naukę w gimnazjum we Wrocławiu, skąd jeszcze w tym samym roku szkolnym przeniósł się do Opola. Wakacje spędzał często u stryja, ks. Franciszka Damrota, w Kielcach, skąd wyruszał też na wycieczki po kraju, poznając zabytki i pamiątki narodowej przeszłości.

Po uzyskaniu świadectwa dojrzałości, w 1862 r. podjął studia na wydziale filozofii Uniwersytetu Wrocławskiego, gdzie wstąpił też do Towarzystwa Literacko-Słowiańskiego oraz Towarzystwa Polskich Górnoślazaków. Uczęszczał na wykłady z historii literatury polskiej, które wygłaszał profesor Wojciech Cybulski, oraz lektorat języka polskiego, prowadzony przez ks. Wincentego Kraińskiego. W 1864 r. Damrot przeniósł się na wydział teologiczny, na którym studia ukończył w 1866 r. Wcześniej dwukrotnie powoływany był do służby wojskowej, pierwszy raz na wojnę z Danią, gdzie odniósł na froncie lekką ranę, a po raz drugi w 1866 r. podczas wojny prusko-austriackiej. W roku następnym uzyskał święcenia kapłańskie, jednocześnie też ukazał się, wydany pod pseudonimem Czesława Lubińskiego, tom jego wierszy zatytułowany *Wianek z Górnego Śląska* (Chełmno 1867).

Służbę kapłańską rozpoczął Damrot jako wikary w Opolu, skąd po kilku miesiącach przeniesiony został do Pilchowic, gdzie podjął obowiązki nauczyciela języka polskiego w seminarium nauczycielskim. W 1870 r. powierzono mu stanowisko dyrektora seminarium nauczycielskiego w Kościerzynie na Pomorzu. Kontynuował tam również swą pracę literacką, wydając m.in. *Opis Zie-*

mi Świętej (Gdańsk 1873), *Obrazki misyjne z wszystkich krajów i wieków* (Poznań 1873), *Prosty wykład dziejów Starego i Nowego Testamentu* (Pelplin 1876). Jego zainteresowania historią Pomorza zaowocowały publikacją zatytułowaną *Szkice z ziemi i historii Prus Królewskich. Listy z podróży odbytej przez Czesława Lubińskiego* (Gdańsk 1886). Władze pruskie skonfiskowały to opracowanie, a wydawcę skazały na karę więzienia. Damrot nie poniósł konsekwencji dzięki temu, że jego nazwisko jako autora pozostało utajone.

W 1884 r. powrócił na Śląsk, został dyrektorem seminarium nauczycielskiego w Opolu, od 1887 r. przeniesionego do Prószkowa. Obowiązki te spełniał do 1891 r., kiedy to przeszedł na emeryturę ze względu na zły stan zdrowia. Kontynuował cały czas działalność publicystyczną na łamach różnych czasopism. Ostatnie lata życia spędził w zakładzie bonifratrów w Pilchowicach. W 1893 r. ukazał się — pod tym samym pseudonimem co poprzedni — drugi tom jego poezji, zatytułowany *Z niwy śląskiej* (Bytom 1893). Znalazły się w nim niemal wszystkie wiersze z tomu pierwszego, niektóre w nowych redakcjach, wraz z utworami powstałymi w latach późniejszych.

Damrot był kontynuatorem konwencji romantycznych, choć doszukać się można w jego poezji również pewnych elementów współczesnych mu koncepcji pozytywistycznych. Był przede wszystkim poetą pejzażu. Obrazy natury, najczęściej o wyraźnie sentymentalnym charakterze, zajmują w jego liryce miejsce szczególne, służąc zwykle budowaniu nastroju i tła emocjonalnego dla wyznań podmiotu lirycznego. Stosował często w swych wierszach zasadę analogii, za jej pomocą łączył obrazy lub zjawiska przyrody z dydaktyczną refleksją nad ludzkim życiem. Obserwacja obrazów natury czy zachodzących w niej zjawisk prowadzi w jego poezji zwykle do odkrywania mechanizmów i praw rządzących ludzkim życiem, ujętych zwłaszcza w motywy niepewności ludzkiego losu, przemijania, śmierci, ale i zmartwychwstania, wieczności, Bożej mocy i łaskowości. Charakter moralizatorski tych utworów przejawia się jednak zwykle nie w postaci bezpośrednich pouczeń, lecz raczej lirycznych refleksji, generalnie widoczna jest w nich też przewaga poetyckiego obrazu nad morałem.

Jednym z najważniejszych, wybitnie romantycznych motywów liryki Damrota jest odczytanie „księgi natury”. Zgodnie z tym przeświadczeniem natura przemawia do człowieka, jeśli potrafi on wsłuchać się w jej głos i zrozumieć go. Odkrywa ona przed poznającym jej tajemnice swój wymiar sakralny, gdyż jej głos jest

w istocie głosem Boga, który przez nią zwraca się do człowieka. Jednocześnie głos natury jest głosem pochwalnym i dziękczynnym, hymnem na cześć Stwórcy. Poezja Damrota wyraża więc przekonanie o dwóch sposobach docierania do prawd najważniejszych. „Księga natury” pozwala człowiekowi intuicyjnie poznać, przeczuć to, o czym w sposób wyraźny i pewny mówi Boże Objawienie, stanowi więc ona jakby niższy stopień tego samego, Bożego przekazu.

Innym zasadniczym motywem twórczości Damrota stała się polskość, która nabiera w jego poezji cech mitycznych jako tkwiący w pamięci obraz, mieszczący cały zestaw konwencjonalnych, lecz znaczących symboli. I w tym poszedł więc Damrot w ślady romantyków. Choć wiersze te nie były pisane z perspektywy emigracji, z fizycznego oddalenia, to przecież owa wyidealizowana Polska, której mitycznej obecności wciąż się doświadcza, w istocie jest odległa jako cel, do którego ciągle zmierzają kolejne pokolenia „urodzonych w niewoli”. Ta Polska istnieje bowiem tylko w swym pejzażu i w ludziach, w historii i w kulturze, w języku, obyczaju i wierze. Jednocześnie w pismach Damrota Śląsk został pozbawiony lokalnego kolorytu i sprowadzony właśnie do owego wymiaru polskości. Zatarły się tu granice pomiędzy tym, co śląskie, regionalne, a tym, co ogólnopolskie. Także ludowość okazuje się w tej poezji jednym z najgłębszych wykładników romantyzmu — to lud jest w niej nosicielem najgłębszych pokładów narodowości, nierozzerwalnie splecionej z wiarą. Dzięki temu narodowość ta zdolna jest przetrwać największe kataklizmy, aby odrodzić się nawet z popiołów i ruin.

Typowo romantyczne są u Damrota również: motywy pamięci i przemijania, tajemnica i niedopowiedzenia jako metoda kształtowania świata przedstawionego, czasem wyraźnie balladowa narracja, fascynacja morzem w cyklu *Baltica*, echa idei słowianofilskich. Podobny charakter ma przekonanie autora o wyjątkowej roli pieśni-poezji i jej tyrtejskiej roli pobudki do czynu. Ale tyrteizm nabiera pod piórem Damrota szczególnego charakteru — romantyczne wezwanie do czynu, do walki o wolność przyjmuje pozytywistyczne rysy haseł wspólnej pracy, łącząc się jednocześnie z wyraźnym mesjanizmem. W ten sposób ukształtowała się późnoromantyczna, chrześcijańska w swych korzeniach historiozofia Damrota. Nie walka, lecz modlitwa staje się siłą sprawczą historii, pieśń pojmowana jest jako czyn-modlitwa, której skuteczność okazuje się większa niż siła broni, a czyn — jako praca, ale i mesjanistyczna ofiara.

Romantyczne pojęcia i hasła zyskały więc w poezji Damrota nowe znaczenia, poddane zostały reinterpretacji. Można rzec, że twórczość ta — podobnie jak współczesna jej poezja Bonczyka — to przedłużenie żywotności romantycznych konwencji przez wpisanie ich w nowe konteksty. Pokolenie Damrota i Bonczyka przyjęło tradycję romantyczną za własną, dostrzegając tkwiące w niej jeszcze możliwości poetyckiej wypowiedzi. Jednocześnie był to wybór „języka” poetyckiego czytelny dla odbiorców w czasie, gdy wielka literatura romantyczna przyswajana była na ziemiach polskich pozostających w granicach państwa pruskiego bez większych przeszkód. Wszystko to potwierdza wyraźnie romantyczny charakter poezji Damrota, polegający nie na powielaniu wypracowanych wcześniej konwencji, lecz nadaniu im nowych znaczeń, spojrzeniu na nie z dystansu minionych dziesięcioleci i wykorzystaniu do zbudowania własnego świata przedstawionego.

Damrot zmarł 5 marca 1895 r. w Pilchowicach.

Bibliografia

K. Damrot: *Wiersze wybrane*. Oprac. S. Kolbuszewski. Wrocław 1965; K. Damrot: *Z niwy śląskiej*. Katowice 1995.

E. Szramek: *Ks. Konstanty Damroth (Czesław Lubiński). Życiorys w 25 rocznicę zgonu jego*. Opole 1920; J. Puła: *Poezja Konstantego Damrota*. „Kwartalnik Opolski” 1957, z. 3; S. Kolbuszewski: *O poezji Konstantego Damrota*. „Kwartalnik Opolski” 1958, z. 3; J. Kajtoch: *O przeobrażeniach poezji Konstantego Damrota*. „Zaranie Śląskie” 1966, z. 1; Idem: *Konstanty Damrot. (Życie i twórczość literacka)*. Katowice 1968; J. Lyszczyzna: *Na śląskim Parnasie. Poezja polska na Śląsku 1795—1922 wobec tradycji i współczesnych prądów literackich*. Katowice 2002.

Jacek Lyszczyzna

BUŚ